

LAPOK, FOLYÓIRATOK

Victor Hugo „Próbáljuk meg visszaidézni a kilencvenes éveket, III. Sándor cár uralkodásának idejét. Szerke az országban csak a peckes bajszú zsandárokat látni és a kispolgári konyha párolgását érezni. Azt hihette volna az ember, hogy egyszersmindenkorra elcsitultak az oly' viharosan indult század szenvedélyei és ilyen országos bágyadtságban érnek véget. Sem Szaltikov-Scsedrin maró szarkazmusa, még kevésbé Csehov borus iróniája nem látszott képesnek felrázni el-tompultságából e tunya világot.

Ebben az időben egy bozontos fejű kis ember látogatott meg, aki mennydörgő hangon a *Tenger munkásai*-ról, a *Notre-Dame-i toronyórról*, a *Nevető ember*-ről mesélt. . .

Az érzések merőben új és eleven romantikája volt ez, a Jó és a Rossz küzdelme. A borzas fehér hajú kis ember csak úgy halmozta egymásra a bűnöket s az erényeket, az ördögöt s az angyalot. Szinte seprűhöz hasonló ecsete széles vonásaival óriásokat festett elém. Egy torzonborz seprű hatalmas csapásaival szétszórta a mindennapi polgári életet és magával ragadott a Nagy Ember szenvedélyeinek ismeretlen világába.

Szívemet valami határozatlan, de tüzös humanizmussal telítette. Minden harangozóban Quasimodot láttam, és minden szegény csavargóban Jean Valjeant.

Az Igazság, az Irgalom, a Jó, a Szeretet az iskolai fogalmakból — amik számomra voltak — kézzelfogható alakot öltöttek. Igaz, hogy ezek az alakok kissé dagályosak voltak, igaz, hogy a mai olvasó esetleg csak szalmával kitömött elvontságokat lát bennük, de az én siheder szívem előtt élő, titáni alakoknak tündek fel és szívem megtanult a nagy érzésekhez méltóan sírni, felháborodni és örvendeni.

Hugo, a titán, aki egy villámot lopott az égből szélvészfént tört be hihetetlen metaforáival és ítéleteivel szegényes napjaimba. És ez jó volt, nagyszerű volt. . .

A kis borzas ember az emberiség életéről mesélt és iparkodott azt a történelem, a bölcsélet s a tudomány szempontjából, megvilágítani. Regényes humanizmusa könnyű győzelmeket aratott a nyomorú valóságban. Vészharangja így beszélt: „Ébredjete! az ember boldogtalan, a népre az igazságtalanság sarka tipor!”

Jó volt, nagyszerű volt ilyen módon felébreszteni az emberiséget. A továbbiakkal azonban már nem szolgált. Ahhoz, hogy valóságosan cselekedhessünk az idealizmustól el nem homályosított szellemek kellett. A valóságos élet megértéséhez világos materialista bölcsélet volt szükséges és a Balzacéhoz hasonló realista művészet.

Hugo hibája nem a retorika, amely mértéktelenül elhatalmasodott rajta utolsó éveiben, hanem az, hogy világa mozdulatlan. Világegyetemének központjában a Jó elvont eszméje lebegett, amelyet szerinte elegendő megismertetni az emberrel ahhoz, hogy legyőzze a Rosszat.

Hugo nem értette meg (vagy nem akarta valóságosan számba venni) a történelem dialektikáját. A világot az örök értékek szempontjából szemlélte s ez az oka annak, hogy a francia politikai életben való viharos szereplése ellenére, mindig a történelmen kívül maradt.

Hugo így vélekedett: „Mí a történelem? A múlt visszhangja a jövőben.” Ebből a meghatározásból hiányzik a leglényegesebb. Hugo nem érezte a jelent a maga mozgásában és fejlődésében.

Nyilván ez az oka annak, hogy a valóságos életben oly' gyakran esett áldozatul az emberi aljasságnak. Hitvány alakok az ő fenséges államának homlokzata mögött bonyolították le piszkos kis ügyleteiket: meghagyták a költőnek a rimeit és zsebrevágták a közjavakat.

Idestova negyven év választ el Hugoval való első találkozástól, — de mintha negyven évszázad telt volna el: soha még a világ nem változott meg, nem lendült előre ily' szédítő sebességgel.

Ha felidézem ifjuságom idő porától befedett képeit, a forró hála mosolyával gondolok vissza hajdani lelkesedésemmre. Hugo tanította meg szívemet hevülni, — s a tudásnak lett belőle haszna. Ime ma ismét Nagy világban és Nagy emberek között élek.

Ez azonban már nem gyermekkori ábránd, álom, elvontság, ezek itt nem jelképek, amelyek irgalomért fohászkodnak az éghez. A Nagy ember ma a kor élő és valóságos típusa. Titáni erőfeszítéseit nem a Jó és a Szeretet elvont eszméjének nevében teszi, nem a roncsok megmentéséért dolgozik, amiket a tenger partravet, hanem valóságos, merőben új világot épít a maga és leszármazottjai számára.“ (A. Tolsztoj. *Le Mois*. máj.-jun.)

Az új „Italia Letteraria“ Az irodalmi folyóiratokban közismerten szégyen Itáliában valóságos irodalmi esemény egy jó lap. Nem új lap alapításáról lesz itt szó, hanem egy régi, sőt kivéniült, akadémikus modorban szerkesztett irodalmi hetilapnak, az „Italia Letteraria“-nak átszervezéséről, illetve új kezekbe kerüléséről. Ez az Umberto *Fracchia* által tíz évvel ezelőtt alapított információs-irodalmi lapként indult orgánus (a német „Literarische Welt“ mintájára) az évek során középiskolai tanárok bibliográfiai anyagtarává szürkült. Éppen itt volt az ideje, hogy két fiatal és dinamikus olasz író, Armando *Ghelardini* és *Umberto Barbaro* új életre támassza fel a különben jól megszervezett publikummal rendelkező lapot. Pár hét alatt valóban sikerült egy a külföldi modern irodalmakkal is bőven és megértésesen foglalkozó, értékes külföldi munkatársakkal állandóan gazdagodó jó irodalmi újsággá fejlődnie. A hangsúly ma is a lap információs szerepén van; inkább essayket, esztétikai és kritikai írásokat mint szépirodalmat tartalmaz a lap. De érdeklődési köre igen kiterjedt; a külföldi irodalmakban otthonos, jó speciálistákkal rendelkezik. A 6—8, sőt néha 10 nagy rotációs oldalon megjelenő lap (az ára alig valamivel magasabb a napilapokénál: 50 cm.) majdnem minden számában hoz 1—2 novellát, eredeti verseket, vers- és novella fordításokat és sok tanulmányt, kritikát és könyvismertetést. Nagy teret enged a mozi és a színház problémáinak, sőt a rádióknak is. A fiatal olasz lírikusok mellett sűrűn hozza, jó fordításokban, a modern külföldi lírikusok munkáit. Az oroszok közül legutóbb Jesszenyin, Majakovki, Selvinskij, stb., azonkívül az angol Aldington, az amerikai Dos Passos és a német-francia Ivan Goll verseinek fordításait olvashatuk a lap utolsó számaiban. Tervebe vannak véve a modern magyar lírikusok versfordításai is. (Ady, Kassák, stb.) Ilf és Petrov szovjetírók regénye: az „Egy milliomos a szovjetek földjén“ itt jelent meg folytatásokban, először olasz nyelven. Novellafordítások jelentek meg Ivanofftól, Moricz Zsigmondtól, Karinthy Frigyesztől, Dos Passostól, Huxleytól stb. Mózival, színházzal a modern olasz rendező, Giulio *Braquale* foglalkozik, de gyakran jelennek meg neves külföldi szakértők értekezései is (Tairoff, Gordon Craig, Pudovkin, stb.) Nemrégiben Balázs Bélának jelent meg cikke: „La spirito del film“ címen (A film lelke), mely különben csak részlet szerzőjének legközelebb olaszul is megjelenő hasonló című művéből. A lap kritikai és esztétikai része a legértékesebb Egyik számában a híres mexicói forradalmi festőről, Diego Riveráról jelent meg egy igen elismerő és jólmegírt tanulmány *E. D'Amico* tollából. Jelentős tanulmá-

nyok láttak napvilágot a lap hasábjain a modern japán, orosz és magyar líráról, bő idézetekkel. Egyszóval figyelemreméltó a mai sivár olasz sajtóban ennek a nivós és új laptípust képviselő organumnak fejlődése, melyhez hasonló még mindig nem találunk a magyar nyelvterületen. —a—a

A beteg Pen Club

„A barcelonai Orvos-házban ülésezett május végén 13. alkalommal a nemzetközi Pen Club. A kongresszus számára alig lehetett volna alkalmasabb elhelyezést találni: a Pen-organizmus egészségi állapota a legkomolyabb. A részvétel nagyon gyenge volt; csak 28 központ jelentkezett. Többek közt hiányzott a nemzetközi végrehajtó bizottságban képviselt Ausztria, Svájc és — jöhetnek a kongresszus Spanyolországban ülésezett — Spanyolország. S bár megjelenésüket bejelentették, hiányoztak Norvégia, Románia és Palesztina képviselői. A várt hat lengyel delegátus helyett csak két nem delegátus érkezett. A relative számos tagból álló német emigráns csoportból egyetlen egy volt jelen, Klaus Mann, holott bejelentették részvételüket Toller, Kesten, Feuchtwanger, Georg Bernhard, Schwarzschild és Bruno Franck. Az ülés azzal kezdődött, hogy a végrehajtó bizottság elnöke H. G. Wells bejelentette a Pen Club aktív munkájából való visszavonulását, részint egészségi okokból, részint pedig azért, mert kételkedik annak a lehetőségében, hogy a mai viszonyok között a szervezet alapítói szellemében munkálkodhat. A Pen Clubnak el kell döntenie, jelentette ki André Crémieux, vajjon távol tartja-e magát az idő történéseiben való aktív részvételtől és teljesen társas kiránduló klubbá alakul, vagy pedig mint az írás és szólásszabadság utolsó harcosa becsületben meghal és bebalzsamozott holttestét muzeumban állíttatja ki. Nagyon helyes. Am el lehet várni hogy egy súlyos beteg komoly döntéseket hozzon? Így azután a társasklub, illetve muzeumi tárgy kérdését amerikai javaslatra a legközelebbi kongresszusig elnapolták, — az egyes klubok addig a kérdést tanulmányozhatják.“ (Gunnar Leistikow. *Die neue Weltbühne*, 1935. május 30.)

Hitlerizmus Palesztinában

„A német bevándorlók ma még csak 20 százalékat képezik Palesztina zsidó lakosságának. A lengyelek sokkal számosabbak. De a német emigráció nagy — talán döntővé válható — jelentőséggel bír. Még pedig azért, mert két igen fontos dolgot hozott az országba: tőkét és (ha szabad ezt az erősen paradoxszerűen hangzó kifejezést használni) valami talmi hitlerizmust is. A legutóbbi idők német-zsidó bevándorlói valóban megtették azt, hogy a német ipari és kereskedelmi kezdeményező kitűnő tulajdonságai mellett magukkal hoztak valamit abból a hitlerizmusból is, mely annyi zsidó családot és vállalkozást tett tönkre Németországban és amelyet, úgy látszik, ők mégis csak csodálnak egy kicsit. Ezek a németzsidó nációk is revizionistáknak nevezik magukat. Az ő revizionizmusuk abban áll, hogy változtatni akarnak a mandatárius hatalom elővigyázatos lassuságán, hogy Palesztinából minél hamarabb 100 százalékos zsidó államot csináljanak. Otthonaik falát, ha már Hitler képét nem tehetik ki, más európai diktátorok fotografiái díszítik. Az ő csoportjaikhoz tartoznak azok a gumi-botokkal felszerelt fiatalok, kik már dicsőségesen meggyilkoltak más zsidókat (pl. Arlosoroff cionistavezért), akiknek főbúne szerintük minden bizonnyal az, hogy nem is alacsonyabb fajhoz, de az övéknél alacsonyabb kulturához tartoznak. — Az optimisták erre nyilván azt mondják, hogy túl nagy jelentőséget tulajdonítok ezeknek a megnyilvánulásoknak, melyekre eddig senki sem figyelt fel komolyan. De én tudom, hogy a fasizmus, mindenütt ahol uralomra jutott, az ilyenfajta s a közvélemény által elnézően kezelt gyakorlatokkal kezdődött.“ (Carlo Sforza: *Esprit International*. 1935. Febr.)